

DR. RAMON NOLLA I MARTÍ (1839-1911). UN METGE COMPROMÈS AMB ELS SEUS IDEALS I EL SEU TEMPS

SUBIRANA i ESPINALT, Joan

Besnét

RESUM: El doctor Ramón Nolla i Martí va néixer a la ciutat de Tarragona l'1 de novembre del 1839 i morí a Barcelona el 9 de desembre del 1911. El seu compromís ideològic i polític el va fer participar activament en la tercera guerra carlista (1872-1876), amb el càrrec de Cap de Sanitat de l'exèrcit del pretendent Carles VII. Una època trasbalsada políticament i socialment, amb personatges sovint anònims, i d'altres que sortosament ens han deixat documentació dispersa però d'allò més interessant. Va ésser estudiant de Filosofia i Lletres, Història Universal i Prosistes grecs. L'any 1868 es va llicenciar en Medicina i Cirurgia a la Universitat de Barcelona. Home emprenedor en vessants polítiques i sanitàries, va ser fidel sempre a les seves creences morals i religioses.

Paraules clau: Tercera guerra carlista, Tarragona, metge polític, Ramon Nolla.

RESUMEN: El doctor Ramón Nolla i Martí nació en la ciudad de Tarragona el 1 de Noviembre del 1839 i murió en Barcelona el 9 de Diciembre del 1911. Su compromiso ideológico y político le impulsó a participar activamente en la tercera guerra carlista (1872-1876), con el cargo de Jefe de Sanidad del ejército del pretendiente Carlos VII. Una época agitada política y socialmente, con personajes a menudo anónimos, y otros que felizmente nos han dejado documentación dispersa pero muy interesante. Fue estudiante de Filosofía y Letras, Historia Universal i Prosistas griegos. En el año 1868 se licenció en Medicina y Cirugía en la Universidad de Barcelona. Hombre emprenedor en facetas políticas y sanitarias, fue siempre fiel a sus creencias morales y religiosas.

Palabras clave: Tercera guerra carlista, Tarragona, médico político, Ramon Nolla.

*

Es presenten uns nous apunts biogràfics de la seva participació mèdica i sanitària en la tercera guerra carlista, afegint-ne uns altres de la seva personalitat i trajectòria com metge, cirurgià i forense del segle XIX i principis del XX a Tarragona i Barcelona.

Joan Subirana i Espinalt

Records familiars, cartes personals, fotografies, un interessant diari, i sobre tot disposar del temps necessari, han estat els motius per complir una il·lusió que tenia pendent feia molts anys. Saber molt més del meu besavi. Recull de les principals dates i fets cronològics com estudiant i metge :

2 Octubre 1862 - Comença a estudiar Medicina a la Universitat de Barcelona. Al mateix temps es matricula a la Facultat de Filosofia i Lletres de les assignatures d'Història Universal i Prosistes Grecs.

11 Juny 1866 – Obtingué per mèrits acadèmics la plaça d'alumne intern pensionat de la Facultat de Medicina de Barcelona.

25 Juny 1868 – Es investit Llicenciat en Medicina i Cirurgia en l'Amfiteatre del Col·legi de la Facultat de Medicina de Barcelona.

Col·labora amb gran èxit com ajudant del cèlebre operador Dr. Antoni Mendoza.

20 Octubre 1868 – Als 29 anys obre el seu primer consultori al carrer August número 11 de Tarragona.

1868 – Es soci fundador de l'Institut Mèdic de Barcelona.

En l'any 1872 juntament amb el Dr. Antoni Mir es nomenat metge del Capítol tarragoní, i vocal facultatiu de la Junta Municipal de Sanitat de la ciutat de Tarragona. També es soci fundador i primer president de l'Ateneu Mèdic-Farmacèutic de Barcelona, soci fundador de la Societat Espanyola d'Higiene, i soci actiu de la Creu Roja Espanyola.

En aquest any 1872 esclata la tercera guerra carlista, on destaca el Dr. Nolla com entusiasta partidari de la causa, exercint les funcions de metge, cirurgià i forense (1).

Fundà i reciclà per encàrrec personal del Rei Carles VII varis hospitals al Maestrat. Els més importants van ésser els d'Horta i Xelva (València), Albocàsser i Aiòder (Castelló), Mora de Rubielos i Cuevas del Canar (Terol), participant en primera línia en les batalles carlistes que es succeïen arreu, operant i assistint als ferits en campanya.

Les més destacades condecoracions i càrrecs que li va concedir el Rei Carles VII al Dr. Nolla en aquesta època van ser :

23 Setembre del 1872 - Primer Ajudant Mèdic de la Junta d'Armament i Defensa del Principat de Catalunya.

Dr. Ramon Nolla i Martí (1839-1911). Un metge compromès amb els seus ideals i el seu temps

25 Febrer del 1874 – El General Dorregaray el nomena a la població d'Alcalà de la Selva (Terol), Cap Superior Mèdic de Sa Majestat Carles VII de les forces de l'Exèrcit del Centre.

11 Maig 1874 – El General Palacios el nomena a la població d'Albocàsser Sots-Inspector Mèdic de primera classe del Reial Cos de Sanitat Militar de l'Exèrcit Carlista.

1 d'Agost del 1874 – En la població d'Aiòder (Castelló) es nomenat per Sa Majestat Carles VII, Sots-Inspector Mèdic de primera classe i director responsable de la mobilitat i coordinació de les ambulàncies del Maestrat.

30 Gener del 1875 – És encarregat de la classificació, reorganització i engrandiment del Cos Mèdic Militar, i de la redacció de reglaments sanitaris. Tot seguit instal·la un laboratori de Química a l'Hospital d'Horta. Obté un gran reconeixement per l'aprofitament substancial de les despeses i els serveis oferts als hospitals del Maestrat.

29 Juny del 1875 – Li concedeixen la Creu Roja del Mèrit Militar per salvar a molts ferits a la batalla de Vilafranca del Maestrat (Castelló).

10 Octubre del 1875 – Fou nomenat a la població d'Estella pel General Rafael Tristany, metge del Brillante Batallón del Real Cuerpo de Guías del Rey.

Un cop acabada la tercera guerra carlista el 28 de Febrer del 1876, acompanya a l'exili al Rei Carles VII, establint-se amb ell a la població de Gavernie (França). Als pocs mesos torna a la seva ciutat natal Tarragona, on estableix consulta, organitzant una societat de socors per assistir gratuïtament a malalts de famílies carlistes sense recursos.

Tot i no ser partidari del carlisme, el governador liberal de Tarragona Joan Martínez, li concedeix la Creu de Beneficència per haver assistit de franc i voluntàriament durant tres mesos, a un gran nombre de presos atacats de febre tifoide a la presó de Pilat de Tarragona, i per no haver abandonat mai la ciutat durant les pestes de còlera i pesta groga.

El dia 5 d'Abril del 1877. Ramón Nolla es casa a les 5 de la tarda a la Capella de Ntra. Sra. del Claustre de la Catedral de Tarragona amb Carme Sardà i Espoy. Oficià la cerimònia el seu oncle Ignasi Martí rector del poble del Catllar i ecònom de Riudoms. Va tenir quatre fills barons que van morir prematurament en pocs dies ó setmanes. També va tenir set filles de les que en van sobreviure sis.

Joan Subirana i Espinalt

La seva esposa Carme Sardà i Espoy era néta d'Antoni Sardà i Portella, procurador de l'Ajuntament de Tarragona i cèlebre cronista de l'actualitat ciutadana a principis del 1800, i que amb un quadern i un llapis en mà, sortia cada dia pels carrers, on anotava totes les notícies importants o anecdòtiques que es succeïen arreu de la ciutat. La impremta Virgili de Tarragona ha editat les seves notes en "El llibre de l'avi Sardà".

Entre els anys 1878 i 1888 es dedica completament a la vida familiar i facultativa obrint diversos consultoris a Tarragona als carrers Major, 2 - August, 11 - Cos del Bou, 2 - Comte de Rius, 5 (abans carrer Hospital) i a la Plaça de Sant Miquel, 3.

El 27 de febrer de 1888 comparteix la seva consulta particular amb la de metge auxiliar de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla de Tarragona.

El mes de març del 1892 funda i dirigeix **El Correo de la Provincia**. Diari tradicionalista d'informació local i comercial de la ciutat i de les comarques tarragonines, on sovint escrivia articles i comentaris polítics (2).

El 29 Març 1894 es nomenat metge cirurgià de les sales de Cirurgia de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla amb un sou de 65 pessetes al mes.

Va tenir seriosos conflictes amb l'Hospital per sol·licitar la renovació del material quirúrgic que considerava vell i obsolet i que no li va ser concedit. Era una persona molt exigent amb qüestions que ell creia necessàries i no es complien del tot, com podia ser una correcta il·luminació i higiene als quiròfans, o una taula d'operacions de bona fusta en lloc de la de ferro (3).

Pel seu compromís polític el 12 d'Abril del 1894 va ésser condemnat a quatre mesos i un dia de presó per reproduir a **El Correo de la Provincia** un article, publicat al diari **Calacuerda** de Madrid, on s'injuriava al Rei Alfons XII. Aquesta sentència no la va arribar a complir a canvi d'una multa de 125 pessetes dictada pel Tribunal Suprem de Madrid. Ja entrat l'any 1900 el Dr. Nolla es nomenat secretari de la Junta Provincial carlina de Tarragona que presidia el Marqués de Tamarit.

És força interessant per conèixer més la seva personalitat, llegir en el **Diario Español** de Tarragona del 29 d'agost del 1952, la carta oberta que el Pare Francesc Iglesias, cronista de la ciutat i capellà de la Catedral de Tarragona, envia al Dr. Stephan Sfer de l'Hospital de Beirut sota el títol : "**EL DR. NOLLA Y SUS TEORIAS SOBRE LA SENECTUD**". (4)

Dr. Ramon Nolla i Martí (1839-1911). Un metge compromès amb els seus ideals i el seu temps

El Pare Iglesias posa en relleu paraules de lloança de com pensava Ramon Nolla, i de les creences ideològiques i morals que defensava entre el lligam de la religió cristiana, la mort i la medicina. Feia esment el Dr. Nolla entre molts d'altres pensaments :

- *Les reserves físiques humanes són incalculables i ningú no pot assenyalar el límit exacte entre la vida i la mort.*
- *Per tant, la mort aparent, quan és real?*
- *És prudent un temps d'observació dels primers indicis de descomposició del cos, per certificar la mort com real.*

Afegia tot seguit :

- *La vellesa no es una malaltia com es creu avui en dia.*
  - *Es un fet meravellós i biològic de la Naturalesa, i cal acceptar-la com un fet senzill i normal de la vida.*
- També afirmava...*
- *No hi ha res més tràgic que un vell que no es resigna a ser-ho !!*

Els darrers anys de la seva vida els va dedicar completament a la medicina, establint-se a Barcelona del 1903 al 1907, a Guimerà del 1907 al 1908, a Fonollosa del 1908 al 1909, i finalment a Barcelona del 1909 al 1911 on va tenir consultori mèdic al carrer Trafalgar número 5. Va morir a l'edat de 72 anys el 9 de desembre del 1911 al carrer Comte de Borrell número 303 de Barcelona. Descansa al cementiri de Montjuïc de la Ciutat Comtal (5).

FONTS CONSULTADES

Biblioteca Nacional de Catalunya
Biblioteca Pompeu Fabra de Barcelona
Archivo Histórico Nacional de Madrid
Biblioteca Pública de Tarragona
Hemeroteca Municipal de Tarragona
Biblioteca Personal Família Virgili

NOTES

1. En el llibre PRÍNCIPE HEROICO Y SOLDADOS LEALES (pàgs. 273 a 277) hi ha una àmplia biografia de la seva participació en la tercera guerra carlista. Es pot trobar a la Biblioteca Nacional de Catalunya.
2. Comunicació del Dr. Josep Adserà Martorell en el IV Congrés d'Història de la Medicina Catalana a Poblet (Tarragona) el Juny del 1985, on escriu els conflictes i reivindicacions que va tenir el Dr. Ramon Nolla amb els responsables de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla de Tarragona (pàgs. 64 a 68).
3. "El Dr. Nolla y sus teorías sobre la senectud" . Carta completa al **Diario Español** de Tarragona datada el 29 d'Agost del 1952. Arxiu Hemeroteca Municipal de Tarragona – carrer Major, 39 (antic Ajuntament).
4. Tots els exemplars de **El Correo de la Provincia (Març 1892 – Novembre 1897)** estan dipositats a l'Arxiu de l' Hemeroteca Municipal de Tarragona.
5. Està enterrat al cementiri de Montjuïc de Barcelona al Columbari B. 10.588, pis 4, Agrupació novena, Via Sant Jaume.

AGRAÏMENTS

Als historiadors de Tarragona, Sr. Josep Maria Virgili, Sr. Robert Vallverdú, Sr. Jordi Morant i Sr. Jaume Gómez.

A les famílies Nolla, Espinalt, Calvet, Font i Subirana per la seva col·laboració recordant la seva vida i memòria, i al Dr. Ramón Nolla i Martí per haver plasmat amb puny i lletra en el seu diari personal, el compromís de la seva vida amb el seu temps.

El Pare Iglesias va dibuixar la personalitat del Dr. Ramón Nolla i Martí amb aquestes paraules: *La seva vida es va manifestar com un monòlit pel seu caràcter, enteresa, equilibri mental, sà criteri i un absolut domini de si mateix.*

*A sobre, el Dr. Ramon Nolla, jove.
Al costat: Ramon Nolla. Imatge de
plenitut.*

El Dr. Ramon Nolla i Martí, amb la seva família.